

Ohjelmoiva luolamies

Omavaraisviljelijä Lasse Nordlundista on tullut joillekin moraalisen puhtauden vertauskuva, normi, johon voi peilata omaa hyvyttään. Tällaisia titteleitä Nordlund ei halua. Puhtautta ei ole, elämä on joukko ristiriitaisia valintoja. Nordlundin elämään mahtuu viljelyn ja käsitöiden lisäksi huilunsoittoa ja ohjelmointia.

Keskustelu **Lasse Nordlundin** kanssa alkaa luontevasti vallasta. Yhteiskuntamme korostaa järkeä; kykyä kartoittaa, suunnitella ja toteuttaa. Yritämme selittää tekojamme järkisyin. Tosiasiassa rationaalisen kuorrutuksen alta löytyy irrationaalinen olento. Rationaalisuuden palvelijoiden kyky kätkeä irrationaalinen puolensa on tehokas, mutta temppeu ei onnistu: irrationaalisuus ei katoa. Seikka on kiusallinen ihmisille, jotka haluavat ratkaista maailman ongelmat tieteellisesti.

– Ihminen on luonteeltaan vallankäyttäjät. Yhteiskunta hyväksyy joitakin vallankäytön muotoja ja demonisoi toisia. Valtio ja markkinatalous saavat käyttää valtaa, mutta koulussa kaveriaan tönivä lapsi joutuu heti puhutteluun. Vallankäyttö on ja pysyy. Kielletty vallankäyttötapa muuttaa muotoaan toteutuakseen. Parempi keino säädellä vallankäyttöä on tehdä se kieltämisen sijaan läpinäkyväksi.

Nordlundin mielestä ihminen ei ole päässyt kovin kauas arkaaisesta luonteestaan. Hän kertoo esimerkin tapaamistaan, voimakasta yhteiskuntakritiikkiä esittäneistä (miespuolisista) anarkoprimitivististä. Nordlund koki, että kysymys oli pohjimmiltaan muusta: riistetyn miehuuden takaisin lunastuksesta. Suorasukainen machoilu ei ole vaihtoehtopiireissä suosiossa, joten on pakko tehdä vaikutus naiseen käyttämällä muita reittejä. Metsästäjä-keräilijä –rooliin samastujan piiloviesti toiselle sukupuolelle on: olen mies, kykenen suojelemaan naista.

Samantakaisin lunastamisen pyrkimyksen Nordlund havaitsee mittavaksi liikkeeksi paisuneessa karppauksessa. Se on terveysholhouksesta irrottautumisen aalto, joka on samalla (taas kerran) hyvä esimerkki ihmisen laumasielusta. Lihan syöminen on voimakas symboli haltuun ottamisesta.

Nordlund ei ilmoittaudu yltyöyksilöllisyyden palvojaksi, mutta näkee, että laumaelämästä koituu ympäristölle paljon haittaa. Kun massat lähtevät liikkeelle, ne ryhtyvät käyttäytymään lauman, eivät ymmärryksen, säännöillä. Sosiaalisen kontrollin painostavuus kasvaa. Käyttäytymisen diversiteetti kapenee. Ohjailtavuus lisääntyy.

– Karppaus on selvästikin vastareaktio johonkin edeltävään tapahtumaan. Se menee yli samalla tavalla kuin edellinenkin aalto meni yli. Sosiaalinen aaltoilu – massojen kollektiivisen tajunnan lainehtiminen laidasta laitaan – ei tuo uutta informaatiota.

Lauman säntäilylle tarvittaisiin kierteen katkaiseva elementti. Sellaista ei ole näköpiirissä. Päinvastoin. Varsinkin taloudellisesti huonoina aikoina korostetaan konsensusta, ”puhalletaan yhteen hiileen”, tehdään asioita ”talvisodan hengessä”. Samalla solmitaan yhteiskuntasopimuksia, jotka ovat sopimusvapauden kannalta katsottuna kyseenalaisia.

– Erimielisyys on luontoa suojeleva elementti. Eri suuntiin pyrkivien ihmisten kokonaisvaikutus ei ole niin massiivinen kuin ihmisten, jotka yhdistävät voimansa ja rakentavat Kiinan muurin, pyramidin tai padon.

Yksimielinen lauma synnyttää institutionaalisen kontrollin tarpeen. Mitä enemmän yhteiskunnassa on erikoistuneita, abstrakteja toiminnan tasoja, sitä väkevämpää kontrollin on oltava. Korkean teknologian kohdalla on voitava varmistua, että koko tuotantoketju toimii luotettavasti ja täsmällisesti. Jos rakennelmaan ei voi luottaa, se purkautuu alaspäin.

– Jostakin syystä tätä ei oteta huomioon ydinvoimakeskustelussa. Korkea teknologia kulkee käsi kädessä kontrolliyhteiskunnan kanssa. Se, mitä Suomessa väitetään demokratiaksi, ei ole demokratiaa. Riskeillä pelaavalla yhteiskunnalla ei ole varaa demokratiaan.

Ihmisten sitoutuneisuutta rationaalis-käsitteelliseen ajatteluun voi raottaa. Nordlund on saanut yleisöesityksistään palautteita, jotka eivät seuraa tavanomaisia poliittisia rajoja. Tuki tulee usein sieltä, mistä sitä ei osaisi odottaa. Ennen muuttamistaan 90-luvun alussa Suomeen Nordlund irtisanoi Saksassa julkisesti yhteiskuntasopimuksensa valtion kanssa. Tukea tuli sekä keskiluokan perheenäideiltä että mustan blokin anarkisteilta. Sama juttu *Elämämme perusteista* –kirjan [<http://rihmasto.fi/artikkelit/elamamme-perusteista>] kanssa, sekä puhetilaisuuksissa, joita Nordlund on pitänyt lukuisia eri puolilla Suomea.

– Tuki on tullut usein itse asiassa väärältä puolelta, usein kokoomuslaisiltakin. Risuja tuli muun muassa feministeilä, vaikka energialaskelmani ovat sukupuoleettomia. Jokin heitä ärsytti. Toinen ryhmä olivat vihreät.

Irti riippuvuussuhteista

Nordlundin ajattelu on selkiytynyttä. *Elämämme perusteista* on lyhyt teos, joka vie lukijan helpon tuntuisesti pitkälle matkalle järjestäytyneen, tuhoavan rahatalouden toiselle puolelle. Rakenteiden purkamisen ei ole kuitenkaan mikään taikatemppu. Psykologinen vuorovaikutus ihmisten välillä on tasapainotila, jonka yhden asian liike voi helposti rikkoa.

– En halua edesauttaa tällaista. Haluan kasvattaa ihmisten sietokykyä pohtia asioita monipuolisesti ja katsoa peiliin. Tämä on sisyfos -työtä – populismi ja kaikki tällainen on vuoren juurella. Sinne painovoima kuljettaa.

Keskustelemme hetken Shell-yhtiön vuokraamista suomalaisjäänmurtajista, jotka lähtevät etsimään pohjoisnapajäätikön alta öljyä. Nordlund on hyvin epävarma, mitä tämän kaltaisissa tilanteissa pitäisi konkreettisesti tehdä. Pitääkö käyttää aikaansa vastustamiseen vai vaihtoehtojen rakentamiseen? Eri toimintamuodot eivät sulje toisiaan pois, mutta kilpailevat silti samoista voimavaroista. Vastustajat yleensä kuitenkin aliarvioivat tätä: vastustaessaan he enemmän tai vähemmän sulautuvat sekä mielen että toiminnan osalta vastustettavien joukkoon. Vain harvat palaavat leijonan luolasta ehjin nahoin.

Nordlund arvelee, että omavaraisuuden kehittelystä on pidemmällä tähtäimellä enemmän hyötyä. Omavaraisuus kytkee irti riippuvuussuhteista. Kysymys on siitä, mistä tarvitsemamme käyttöenergia tulee. Nordlundilla se tulee omista käsivarsista. Teknologiaa on, mutta se on pääosin itse rakennettua. Elanto ei lepää ehtyvän öljyn varassa.

Maanosia yhdistävään internetverkkoon kohdistetaan paljon odotuksia. Mahtaisiko se napsauttaa tajunnassa sopivasti muutamaa kytkintä?

– Olen skeptinen. Humanismi on ohut kuori. Kun tulee niukkuus, astumme sen läpi hetkessä. Psyhyke on hauras keikahtamaan. Sodissa ihmetellään, kuinka mukava naapuri voi johtaa

keskityisleiriä, tai kuinka nöyryytys ja kidutus delegoidaan eteenpäin toisiaan simputtaville vangeille, jotka saavat näin lisää elinaikaa. En halua syyllistää. Kerron vain, että tällaisia me olemme.

Lukot auki

Nordlund painottaa kykyä ennakoida, löytää isoja linjoja. Jäänmurtajan ei tarvitse lähteä etsimään öljyä, jos resurssien käyttöön on kiinnitetty huomiota ajoissa. Lainaa ei tarvitse maksaa takaisin, jos ei velkaannu.

– Jos minut lähetetään rintamalle, on myöhäistä ajatella, ammunko vai en. Vastuuni on huolehtia, että en päädy rintamalle, jossa vastuullista ajattelua ei voi enää harjoittaa, Nordlund sanoo ja kertoo ryhtyneensä keräämään Saksassa jo 14-vuotiaana materiaalia, jolla tulisi myöhemmin täysi-ikäisenä perustelemaan kutsuntalautakunnalle syynsä kieltäytyä aseista.

Resurssikysymykset ovat ihmisille vaikeita. Keskustelun herättäjää syytetään helposti yrityksestä kääntää historian pyörä vastakkaiseen suuntaan. Nordlund vakuuttaa, että hänen ajattelunsa ei ole kopio sadan vuoden takaisista kuvioista. Asioita ei voi pysäyttää. Ihmisen toiminta syntyy reunaehdoista. Mukana on kosolti tuuria: elämä voi millä hetkellä tahansa luiskahtaa mihin tahansa suuntaan. Henkistä terveyttäkin ei voi unohtaa. Kun psyyke on kunnossa, asiat sujuvat.

– Olen joskus ajatellut valinneeni tiettyjä asioita. Se saattaa olla jälkiviisastelua, halu nähdä itsensä rationaalisenä olentona, kontrolli täysin käsissä. Tosiasiassa olen ehkä ameeban lailla ajautunut tekemään asioita tietyllä tavalla. Miksi olen täällä [kirjoittajan kotona Länsi-Vantaalla]. Rehellisesti sanottuna, en tiedä.

Tarjoan irrationaalisen ja rationaalisen väliseen konfliktiin ratkaisuksi **Bart Koskolta** (Sumea logiikka, Art House 1996) lainaamaani ajatusta toden ja epätoden sulautumisesta yhteen: kaikki luontoon liittyvät ilmiöt ja väitteet ovat samanaikaisesti sekä tosia että epätosia.

– Eikö tuo ole looginen näennäisratkaisu kaksijakoisuudelle? Ratkaisu voi olla myös jotakin aivan muuta. Intuition tasolla voi olla ratkaisuja, joita järki ei kykene antamaan.

Olemme Nordlundin mukaan melkoisessa pulassa rationaalisuuden kanssa. Tieteiskirjailija Stanislaw Lem in tarinassa avaruusalus mätkähtää alas ja tuhoutuu. Syynä tuhoon on tietokone, joka haluaa olla ehdottoman varma siitä, että kaikki sujuu hyvin. Lopputulos: tietokoneeseen tulvii liikaa informaatiota, laitteisto menee tukkoon ja lakkaa toimimasta.

Kuinka käy oman avaruusaluksemme? Olisiko rationaalisuuden vankilasta murtauduttava ulos? Nordlund sanoo elävänsä rationaalisuuden ja irrationaalisuuden kanssa ”jossakin puolivälissä”. Ongelma ei ole se, että toiminta on sekä rationaalista että irrationaalista. Ongelma on ihmisen kyvyttömyydessä käsitellä näitä kahta ilmiötä rinnakkain. Tärkeintä olisi avata lukot.

– Rationaalisuuden kannattajat pelkäävät irrationaalista olemustamme. Vähän syystäkin, mutta tukahdutettu irrationaalisuus purkautuu ovelasti järjen asussa, välttää päivänvaloa. Siltä on vaikeampi suojautua. Se huolestuttaa minua enemmän, Nordlund sanoo.

– Pelkoreaktiot tekevät ihmisen toiminnasta stereotyyppistä. Siksi pidättäydyn täysin [**Eero Paloheimon** ja [**Pentti Linkolan** kaltaisesta pelkojen viljelystä. He puhuvat maailmanlopusta, kaikkien lajien tuhosta. Tällainen on minulle liian vaikutusvallanhakuista. Haluan vaalia iloa.

Kaavoista purkautuvaa luovuutta

Ihmisen työkalupakista löytyvät ainekset niin hyvään kuin pahaan. Onko pelkuruutta olla tuhoamatta vallan rakenteita? Nordlund palaa mielialheeseensa: kipuun. Kuinka paljon maailmassa on kipua?

– Paloheimon ehdottamat ongelmaratkaisut eivät ainakaan vähennä kipua. Ne siirtelevät lapiolla kipua paikasta toiseen. Samalla ne kuormittavat meidät henkisesti räjähdysherkkään tilaan. Jotkut ajattelevat, että kun on hätä, luovuus lisääntyy. Se on toimeliaisuutta, ei välttämättä luovuutta, Nordlund miettii.

– Järjen palvojilla ei ole käsitystä siitä, että heidän menettelytapansa ihmisen psyyken kanssa ei toimi pitkään. He ovat ideologisesti toimivia ihmisiä, ajattelevat saavansa ihmisen psyyken mukautumaan rationaalisuuteen syöttämällä sille tieteellistä näkökulmaa. He tähtäävät havaitsemistavoissamme itse itseään ruokkivaan prosessiin, kohti homo scientificusta.

Aivot etsivät järjestystä, perusrakenteita. TV-ruudun lumisateesta tunkee väkisin esiin kuvio. Ilmiö on saanut Nordlundin pohtimaan, onko esteettisyys muinainen rakennuskaava, joka suosii kestäviä, muotoja; auttaa rakentamaan kunnollisen talon, löytämään maisemasta kohdan, josta löytyy vettä.

– Rakentaessani puu- ja kivikohteita tuntuu, että silmä tavoittaa muotoja, jotka ovat optimaalisia. Niiden epäsäännöllisyys tuottaisi insinöörille ison työn laskea niiden kuormituskykyä ynnä muuta. Kauneuden taju tuntuu olevan intuitiivinen oikotie näihin tuloksiin. Tämän väittämän osoittaminen oikeaksi tai vääräksi saattaa jäädä tekemättä.

Nykyinen kauneuden mieltymys on muuttunut, eikä enää ohjaa kestäviin ratkaisuihin. Rakennettu maailmamme on täynnä säännöllisiä, suorja kulmia. Ne hiipivät helposti paikkoihin, joihin eivät kuulu, vaikkapa Nordlundin rakentamaan rukkiin, josta tuli näin välikappale esteettisen maailman esittämään rationaalisuuden haasteeseen. Jos rukki olisi rakenteilla nyt, Nordlund ei enää tavoittaisi kulmien harmoniaa.

Myös musiikki on esteettisesti koettuja rakenteita. Tuleeko esteettisyyden muinainen funktio esiin, kun lisätty kaikuefekti saa musiikin kuulostamaan erityisen hyvältä? Antaako se vaikutelman turvallisuutta luovasta avarasta paikasta, josta käsin uhkia voi paremmin hallita?

Myrskyn silmässä

Nordlund kuuluu monen tiedeuskovaisen mielestä perunakuoppaan, paikkaan, jossa kaavamaisesti toteutettu omavaraisuus on silmälapuilla varustettu alkukantainen dogmi – myrkyä itsestään tietoiselle, alati kehittyvälle teknologiaihmiselle. Kieltämättä. Nordlund käänsi 90-luvun alussa kelkkaa ja kieltäytyi lähes kaikesta teknologiasta. Tavoite oli tulla luolamieheksi. Siinä sivussa tuli otettua terveydellisiä riskejä. Vaikka olisi pää kainalossa, luolamies ei käy lääkärissä!

Polku on sittemmin tasoittunut. Talossa on tietokone ja Nordlund käy tarvittaessa lääkärissä. Lapsuudesta asti mukana kulkenut kiinnostus itseään ohjailevia mekanismeja kohtaan tuli taas ajankohtaiseksi. Yritys luoda itsenäisiä päätöksiä tekevä laite johti elektroniikan harrastamisen kautta ohjelmointiin.

Nordlund ei yritä selitellä ohjelmointiharrastustaan olemattomalla ekologisella jalanjäljellään. Hän myöntää pitävänsä harrastuksesta kiinni samalla kiihkolla kuin joku toinen elokuvista tai autosta.

– Asioita on työstettävä ulos. Se on outo juttu. Jokin obsessio... Olisin voinut tehdä ohjelmointiin kuluneessa ajassa paljon käsitöitä, mutta koen myös tärkeänä, etten katkaise siltoja numeeriseen maailmaan. Insinöörimaailman hylätessäni huomasin, että tuohivirsuista keskusteleminen ei tuo yhteyttä ihmisten ja minun välille.

Nyt, 100 000 ohjelmointiriviä myöhemmin, fyysikon ammatista nuorena haaveilleella Nordlundilla on edessään ohjelma, jonka avulla voi tutkia vuorovaikutusjärjestelmiä, joissa laskettavuus – ennakoitavuus – alkaa tekijöiden lukumäärästä johtuen olla enää viitteellinen. Meitä ympäröivä maailma on juuri tällainen systeemi.

Jos tiedämme kahdesta taivaankappaleesta massan ja liikesuunnan, voimme laskea kappaleiden tulevan sijainnin tuhannen vuoden päästä. Jos toisiinsa vaikuttavia massoja on kolme, tämä ei ole enää mahdollista. Matematiikan eksaktit työkalut loppuvat hämmästyttävästi kolmen kappaleen kohdalla. Tilalle astuu laskentakapasiteetista vaativa likiarvolaskenta. Vaikka kapasiteettia olisi valtavasti, jäljelle jäävä epätarkkuus kasautuu simulaatioiden tuloksiin. Ilmastonmuutoskeskustelu on Nordlundin mukaan hyvä esimerkiksi kiivaasta keskustelusta, jossa peruskäsiteiden ymmärrys on hyvin hatara.

– Mikä on tasapainotila? Jokin staattinen muuttumattomuus? On asioita, jotka ovat tasapainossa juuri siksi, että siellä on värähtelyä ja syklejä. On myös tasapainoiselta vaikuttavia asioita, jotka ovat myllerryksen suvantokohdassa, tavallaan myrskyn silmässä. Kun yhtä parametria muuttaa hiukan, koko vuorovaikutuskuvio voi muuttua aivan toisenlaiseksi! En väittäisi, että tietäisin asiasta paljon, mutta luulen tietäväni riittävästi ollakseni varovainen väittämään asioita vuorevarmoiksi.

Vaihtoehtoliikkeet ovat Nordlundin mielestä menettäneet monesti uskottavuutensa nojautumalla tieteellisiin tuloksiin, jotka ovat liian riippuvaisia laskentatavasta, jolla ilmiötä yritetään selvittää. On paljon tieteellistä tutkimusta, joka täyttää tieteenteon vaatimukset, mutta jossa tulosten arvo on huonosti valitun rajauksen vuoksi vähäinen. Perustelujen rakentaminen perustavanlaatuisempien lainalaisuuksien (kuten termodynamiikan) varaan olisi toivottavaa. Yleensä argumentoidaan seikoilla, jotka nousevat ensin mieleen. Juuri ne argumentit ovat yleensä heikoimmat. Näin tapahtuu järkipäisen keskustelun ulkopuolelle siirtyneessä ilmastonmuutoskeskustelussa. Entä jos Messias ei tulekaan? Joku romuttaa lämpötilaväittämät?

– Yhteiskuntakritiikki olisi rakennettava huolellisesti palasista, joiden totuusarvo ei vaihtelee tutkimuksesta toiseen. Siihen poliittisissa keskusteluissa ei nähtävästi kyetä. Tunneneutraali argumentointi on vaikea laji.

Alistavaa tutkimusta

Nordlundilla on ollut ajatus pienestä metsäyliopistosta, jossa voisi tehdä riippumatonta tutkimusta. Tiedonhankinnasta, ulospäin suuntautuneesta, aggressiivisesta tutkimisesta on tullut mania. Vähemmälle jää sisäänpäin kääntynyt tutkimus, jossa voisi aistia, mitä korvien välissä tapahtuu. Mistä tämä vire? Miksi reagoin tuolla tavalla?

Sienimetsässä jokin rihma oli viime vuonna paikassa A. Tänä vuonna se on paikassa B. Sienet tuntuvan vaeltavan. Miksi? Mihin suuntaan? Pitäisikö niistä piirtää kartta?

Nordlundin löytämä sokeri- ja sterilointivapaa säilöntämenetelmä [www.rihmasto.fi/artikkelit] on hyvä käytännön esimerkki perustutkimuksesta, joka on ällistyttävän luonnonmukainen. Menetelmää olisi nykyisiin tutkimussuuntiin, -tapoihin ja -oletuksiin sitoutuneen biokemistin vaikea keksiä. Nordlund arvelee, että kivikaudella menetelmä oli todennäköisesti tunnettu. Jos hän vahingossa nuorena havaitsi, että liike estää bakteerien kasvun vesiastiassa, miksi samaa oivallusta eivät ennen pakastimen aikakautta olisi tehneet monet muutkin ja soveltaneet marjojen säilöntään?

Ajatus metsäyliopistosta ei ole kuollut, mutta kokemukset yhteisöasumisesta ovat hydyttäneet sitä. Väljä yhteisöllisyys on ok, tiukka ei. Nordlund kuitenkin puhuu mielellään asiasta.

– Tutkimus olisi saatava irti talousintresseistä. Olemme jollakin perverssillä tavalla kiinnostuneita tutkimuksesta, jonka avulla voi alistaa, ei ymmärtää. Ihminen on unohtanut, että hän on tietämätön. Hän kuvittelee itsestään liikoja, Nordlund sanoo ja viittaa mytologioihin *Babylonin tornista* sekä *Ikaroksesta* ja *Daidaloksesta*. Niissä kaikissa naru jää lopulta vetävän käteen.

– Totuus on kangastus, joka väistää. Nöyryyttä on tämän hyväksyminen. En tarkoita alistunutta nöyryyttä. Enkä sitä, ettei tarvitsisi yrittää ymmärtää enemmän.

Sosiaalista kontrollia levittämässä

Ihminen kuluttaa ympäristöä, tahtoi tai ei. Nordlundia kiinnostaa kokonaistase, ei yksittäinen osatekijä. Kokonaistasetta ei voi laskea tarkasti. Siitä voi sanoa varmasti vain tämän: teknologisen kehityksen ja energiatarpeen välillä on selvä yhteys. Input kasvaa käsi kädessä korkeamman teknologian pitkälle kehittyneen infrastruktuuritarpeen kanssa.

– Auton hyötysuhde paranee, jos sillä on kinttupolkujen sijaan hyviä teitä. Energiankulutus on siirretty tien valmistukseen. Tehokkuutensa abstrakteille tasoille hävittänyt teknologia parantaa hyötysuhdettaan muokkaamalla ympäristöä yhdenmukaiseksi. Se sopii paremmin teolliseen tuotantoon. Kysymys on fasismista, yhdenmukaistamisen prosessista. Fasismi suosi suoria kulmia ja lyhyitä, yksinkertaisia syy-seuraus –ketjuja. Taustalla on valtava pakottamisen tarve.

Nordlundille ei ole kovin merkittävä seikka, kuinka erikokoisia pellosta saatavat herneet ovat ja missä järjestyksessä ne tuleentuvat. Vaihtelevuudesta on hänelle jopa hyötyä. Koneellistuneelle tuotannolle vaihtelevuus on useimmiten haitallinen tekijä. Puimuri vaatii ympäristön standardoinnin.

Kuluttamisen aiheuttama syyllisyys – tarve puhdistautua – saa helposti vahingollisia olomuotoja. Ei ole tavatonta, että halu suojella luontoa muuttuu syyllistäväksi ristirekkeksi, jossa korostetaan muutamaa asiaa yli kaiken. Veganismi voi hipoa tätä rajaa. Pihassa seisoskelevan yksityisauton tai eksoottisen tuontiruoan aiheuttama välillinen haitta eläimistölle saattaa hävitä näköpiiristä. Palataan hetkeksi takaisin Nordlundin luolamiesvaiheeseen.

– Minä yritin olla puhdas, täydellinen, hyväksyä sen, että olen luontokappale, jolla ei ole erioikeuksia. Ajoin itseni umpikujaan, jossa ei ollut enää henkistä liikkumavaraa. Minun oli ratkaistava, haluanko elää. Saako minulla olla henkistä liikkumavaraa? Kun on oikein tiukka hetki, saanko vetäistä tupakin? Tuhoako se sademetsän?

Kun kuvaan astuu mukaan kierous – piippu mukaan ja saunan taakse, kukaan ei näe! –, vahinko on jo lähtenyt kiertämään. Saunan takana piilossa piiputteleva päsmäri purkaa pahan olonsa muihin, levittää sosiaalista kontrollia, vaikka ei kykene kontrolloimaan itseään.

– Jos en osta tupakkamassia, lähdenkö ryypylle resetoimaan hermot? Ajatusmaailmassamme synninteko ja puhdistautumisen yritys vuorottelevat armotta. Se on kuluttavaa. Tämä on se juttu. Fundamentalisti ei pääse käsitteiden taakse, purkamaan lukkiutunutta tunne- ja ajatusmaailmaa. Jos meillä on henkilökohtainen ongelma, laitamme sen kierrätykseen, potkimme seuraavaa – yleensä pienempää. Mies hakkaa vaimoa, vaimo lapsia, lapset kiduttavat kissaa. Vaikka haluaisin olla iso sielu, koettu ikävä ei pysähdy minuun.

Poliisi ja armeija hoitavat fyysisen kontrollin tasoja, mutta meihin iskostuneempi on sosiaalinen kontrolli: moraalii, puhtauden vaatimus. Moraalihygienian ulkopuolelle ajautuvat menettävät sosiaaliset verkostonsa, ajautuvat itsensä muita häiritsemästä poistaneiden ruumiskasoihin. Nordlund päätti välttää marttyyrikuoleman, olla ”elävä piikki yhteiskunnan lihassa”.

– Käyn kirurgin lailla läpi moraalisia sääntöjä. Jotkut ovat huonoja, jotkut hyviä. Yleinen kunnioittaminen – vaikka sitäkin käytetään hyvin tulkinnallisesti ja mielivaltaisesti – on ihan hyvä lähtökohta.

Kehruuta ja lehtijuttuja

Minkälainen yhteiskuntajärjestelmän sitten pitäisi olla? Puheet ekodiktatuurista (joka ei sekään ole resurssivapaa) Nordlund huitaisee romukoppaan. Kysymystä on tarkasteltava kokonaisuuden näkökulmasta, johon kuuluvat sekä fyysisen että henkinen ulottuvuus. Kun ihmiset vetäytyvät, järjestelmän käytettävissä olevat resurssit vähenevät. Mitä vähemmän veronmaksajia, sitä vähemmän luontoa rasittavia resursseja.

– Mieliala on tärkeä. Jos hyvin menee, oravanpyörästä irti hyppääminen tapahtuu ilolla. Se on tarttuva ominaisuus – toisin kuin se, että tuli taas uusi ekodiktatuurin määräys, jolla poistettiin kiintiöstä tupakka-annokset. Rationaalisesti ajattelevien ongelma on tämä: he luulevat, että selittämällä ihmisille tosiasiat he saavat ihmiset suostumaan – vaikkapa luopumaan autoilusta. Tämä kumpuaa vajavaisesta ihmistuntemuksesta. Tällaiset projektit ajautuvat julmuuteen – ja sen lisäksi kariutuvat myös tavoitteissaan. Voi hyvinkin olla, että suunta, jota minä pidän tukemisen arvoisena, kariutuu yhtä lailla. Mutta en näe syytä, miksi valitsisin epätoivon mielialani ytimeksi.

Maailman kärsimyksen nostaminen omille harteille vaikuttaa Nordlundin mielestä useimmiten peitellyltä narsismilta. Oman tahdon läpiviemisen tarve saattaa käyttää omaa kehoa välineenä, sairastuttaa sitä. Uskovaiset vetoavat uskonkappaleiden määräyksiin, sekulaariset ihmismielet tahtovat juontaa tieteistä moraalisia sääntöjä. Viimeisenä keinona ihminen voi syyllistää kaikki muut kärsimällä kaikkien puolesta.

– Toivoisin, että ihmisen laumapsyyke ei toimisi havaitsemallani tavalla, koska silloin en näkisi paljon eroja nykyisen ja menneiden isojen kriisien käsikirjoitusten välissä. Toivoisin, että laumasielu johdattelisi ihmisiä vähemmän – ilman, että heidän myötätuntonsa toisiaan kohtaan häviäisi.

Tälle mahdollisuudelle omavaraisuuden lisääminen luo henkisiä resursseja. Vetäytymisestä aiheutuvaa sosiaali- ja terveyspalveluiden väistämätöntä vähenemistä pidetään ongelmallisena. Nordlundin mukaan pelko on turha: sosiaali- ja terveyssektorin tehtävät liukuvat automaattisesti itse itseään auttavien ihmisten käsiin. Laadun kannalta olisi suotavaa, että tietotaito kulkisi enemmän ulos ammatinharjoittajien linnakkeista.

Mutta, kuten sanottu, omavaraisuus ei ole dogmi, eikä ainoastaan sen näköinen, miten Lasse Nordlund sitä on kehitellyt. On välimuotoja. Hänen puolisonsa **Maria Dorff** opettaa kansanopistossa kehruuta. Yhdessä he tienavat muutamia euroja lehtijuttuja kirjoittamalla.

– Tämä on jatkuva kysymys: pitäisikö kirjoittaa vai ei?

Elonkehäkin sai juuri tilaajan Saksasta...

– Tee lukijakysely! Kysy, onko lehdellä olemassaolon oikeutta, onko se muuttanut lukijoiden elämää. Onko lehdessä ollut sellaista tietoa, jonka perusteella olette jättäneet auton, perustaneet kasvimaan...

Ei hassumpi ehdotus.

Jouko Kämäräinen